

Afet bölgesinden Deneyimler

Özden Erdem

2023 Kahramanmaraş depremi sonrasında birinci basamak sağlık hizmetleri sunumu için Uzman Halk Sağlığı hemşiresine ihtiyaç olduğunu duyduğum anda yolculuk hazırlıklarım başladı. Deprem onuncu gününde Aile Sağlığı Merkezi'nin kurulmasına destek vermek üzere İskenderun'daki çadır kente gittim (Fotoğraf 1). Bölgede 20 güne kadar afetzedeler ile kaldım. 20 Şubat 2023 Pazartesi günü Hatay'daki 6,4. büyüklüğündeki

depremde afetzedeler ile birlikteydim. Bir halk sağlığı hemşiresi olarak afet öncesi, afet anı ve sonrasında toplumun yaşadığı alanda olmanın ne kadar kıymetli ve gerekli olduğunu, güvenlik önlemleri almanın sonrasında olabilecek felaketleri nasıl önlediğini bizzat yaşayarak gözlemledim.

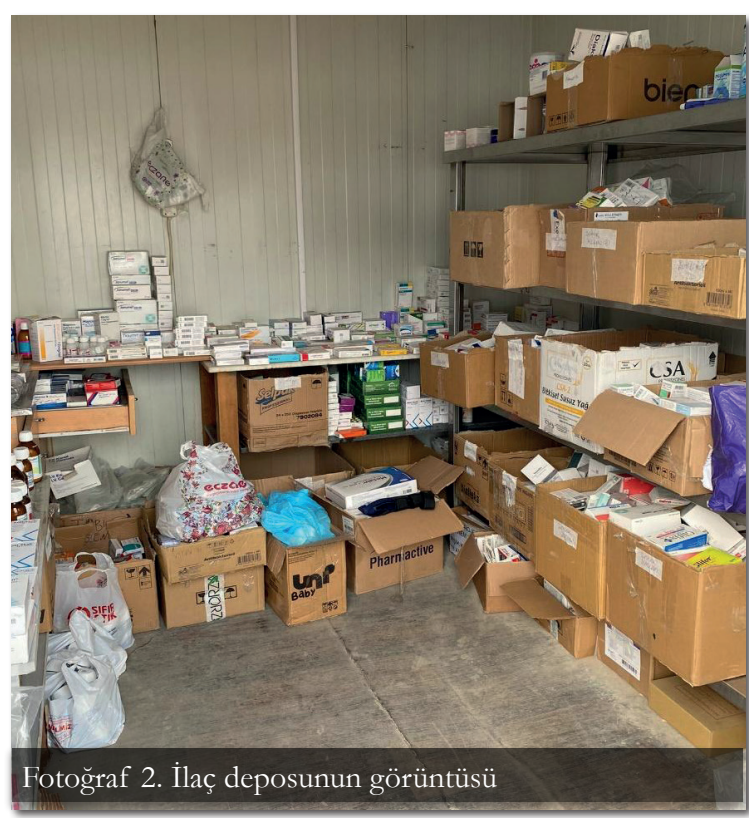
Bölgede afetzedelerde en çok karşılaştığımız sorunlar; bağışıklık sisteminin düşmesi sonucu viral ve gribal enfeksiyonların artmasıydı. Birçok

Fotoğraf 1. İskenderun çadır kent bölgesi (Fotoğraf: İstanbul Büyükşehir Belediyesi)

kişinin ağzında ve dudak çevresinde uçuklar ve yaralar bulunuyordu. Soğuk algınlığı şikayetleri yoğundu. Uyuz ve bit vakaları vardı. Kronik hastalıkları olanların semptomları alevlenmişti. Fıtığı olanların ağrıları artmış, hareket etmede ve yürümede zorluklar yaşıyorlardı. Birçoğunun cildi kuru ve çatlıktı. Bu nedenle acıları çok fazlaydı. Onlara çinko oksit içerikli kremler uyguluyorduk. Ayrıca yanımda götürdüğüm bir paket kulak çöpü ile birçok girişimde bulunabiliyor, örneğin kulak ağrısı şikâyeti ile gelenlere kulak damlası olmadığı için kulak içine batikonu kulak çöpü ile sürerek geceleri rahat uyumalarını sağlıyorduk.

Herkesin birbirine yardım ettiği ve afetzedelerin destek için elinden geleni yaptığı bir ortamdı. Muayene ve girişimleri bir konteynerde yapıyor ve konteynerin önünde başvuranları kaydediyorduk. Konteynerin yanında küçük bir

Fotoğraf 2. İlaç deposunun görüntüsü

depo alanı oluşturmuştuk. Oraya bağışlardan gelen ilaç ve malzemeleri dolduruyorduk. Bir yandan ilaçları; antibiyotikler, analjezikler gibi kategorize ediyor, diğer yandan ise; sağlık sorunları olanlara yeni yazılan ve kullandıkları ilaçları, ihtiyaç duydukları medikal malzemeleri ve tıbbi cihazları ulaştırıyorduk (Fotoğraf 2). Aynı ilaçları üst üste koyarak kısa sürede depoyu bir eczane görünümüne kavuşturmuştuk. Acil girişim gerektiren ilaçları ise muayene alanına yerleştirip, her gün bir adım daha Aile sağlığı merkezimizi iyileştiriyorduk (Fotoğraf 3).

Deponun yanında kaldığımız ve dinlendiğimiz bir alan bulunmaktaydı. Buraya saat 17.00'den sonra geçiyor, yine

Fotoğraf 3. Sağlık hizmetlerinin sunulduğu konteyner içinden bir görüntü

kaldığımız yerden hemşirelik hizmetlerine devam ediyorduk. Halk sağlığı uygulamalarında kullanılan OMAHA problem sınıflandırma listesine göre afetzedelerin sağlık problemlerini tanılamaya ve hemşirelik girişimlerini belirlemeye çalışıyorduk. Aileler ile psikolojik destek için görüşmeler yapıyor, stresle baş etmede destek oluyor ve gerektiğinde bazı aileler ile akşamları bir - iki saatlik görüşmeler yapıyorduk.

Bölgedeki üçüncü günümde Kore'den gelen sağlık ekibinin muayene ve girişimleri sürdürmesi ile üç kişi çadır kentte durum tespit çalışmaları yaptık. Belediyenin çadırlara verdiği numaralar doğrultusunda çadırları sıra ile tek tek gezdik. Aileden herhangi birinde kaşıntı, kronik hastalık ya da başka bir sağlık sorunu olup olmadığını değerlendirdik. Bir çadırda kaç aile yaşadığını; bebek, gebe, engelli, kadın, yaşlı gibi dezavantajlı kişilerin olup olmadığını sorguladık. Bağışıklama hizmetleri için bebeklerin kaç aylık olduğunu öğrendik. Sağlık birimine gelemeyecek olanların çadır numaralarını belirleyerek onları takip listesine aldık. Bu kişilerin bakım ve tedavilerini çadırlarda sürdürmeye başladık.

Malnütrisyonu olanlara oral enteral ürünleri dağıttık. Altı ay üzeri olan bebeklere ek gıdalar verdik. İlk altı ay içinde olanlara anne sütü almaları

konusunda destekledik. Yemekhanede çalışanlar ile görüşerek hijyen konusunda bilgilendirmeler yaptık ve beslenme planlamaları için diyetisyen arkadaşımız ile görüştük.

Çadır kentin kurulumunda farklı bir ilden yardıma gelen belediye başkanı ve başkan yardımcıları ile kısa toplantılar yaparak, belediye ekibinin halk sağlığı çalışmalarında bilimsel verilere uygun yol almalarını sağladık. Onlar da bizim yaptığımız halk sağlığı girişimlerini destekleyerek birlikte hızlıca yol aldık. Hijyen malzemeleri eksik olan aileleri bildiriyor, özbakımla ilgili ihtiyaçları (tırnak makası, diş fırçası, diş macunu...) tamamlıyorduk. Bitten korunmak için parka ve muayeneye gelenlere bit şampuanları ve koruyucu spreyleri dağıtıyor, geri dönüşüm konteynerlerinin getirilmesi, kaza ve yaralanmalara neden olabilecek durumların değerlendirilmesi, güvenliğin sağlanması, tehlikeli alanlara işaretlerin konulması, yeterli aydınlatmanın sağlanması, çadırlar arasındaki çukur ve hendeklerin kapatılması, konteynerlerin uygun alanlara yerleştirilmesi, tuvalet ve el yıkama lavabolarının arttırılması, sobalarda plastik maddelerin yakılmaması için yerine koyma çalışmalarının yapılması, kondom malzemelerin temini, sanitasyon, ilaçlama gibi birçok konuda çalışmalar yapıyor, belediyeden, bağışçılardan ve çalıştığım üniversitenin sosyal sorumluluk biriminden destekler alıyorduk.

Fotoğraf 4. Eğitimlerden bir görüntü

Dezavantajlı gruplar için eğitim ve danışmanlık çalışmaları yapıyor, belediyenin çocuklar için kurmuş olduğu sinema salonunda çocuklara, gebelere, 0-2 yaş bebeği olan annelere ve yaşlılara eğitim veriyorduk (Fotoğraf 4-5).

İlkokul, ortaokul ve lise öğrencilerini gruplandırarak, okul çağı çocuklarına kişisel hijyen, el yıkama, vücut temizliği, saç temizliği, tuvalet hijyeni, çevre sağlığı ve değerler konularında eğitimler veriyorduk. Kütüphaneyi kullanmaları ve kitap okumaları için çocukları motive ediyor, el yıkama etkinliği gibi farklı etkinlikler ile eğlenerek öğrenmelerine destek oluyorduk (Fotoğraf 6).

Gebelere beslenme, egzersiz, sağlıklı yaşam biçimi davranışları, zararlı alışkanlıklardan korunma, kaza ve yaralanmalar, doğum, anne sütü, emzirme ve

kullanabilecekleri Sağlık Bakanlığı web sayfaları ile ilgili bilgilendirmeler yapıyorduk. Gebeleri birbirleri ile tanıştırmak ve birbirlerinden bilgi almalarını ve bir iletişim grubu ile temasta kalmalarını sağlıyorduk. Kadınlara istenmeyen gebelikleri önlemek için aile planlaması yöntemlerini anlatıyorduk.

Fotoğraf 5. Çadırların arasında megafon ile gezerek eğitimleri duyururken bir görüntü

Çadır kent halkına çevre sağığı açısından pet şişelerin sobalarda yakılmaması ve çadırların önünde kemirgenler açısından yiyecek bırakılmaması konusunda eğitimler veriyorduk. Çocukların desteğini alarak çevre sağığı ile ilgili bilgileri çadırları tek tek gezerek ailelere yayıyorduk. Halk sağığı öğretilerini halkımız ile paylaşarak hemşirelik hizmetlerini sunuyorduk...

Bu anlamlı, huzur veren ve doyum aldığımız kutsal görevde hayatımızın çok özel günlerini yaşadık. Tüm zorluklara rağmen ekip olduğumuz ve birlikte çalıştığımız için her şey kolaylıkla ilerledi. Umudumuz afetten büyüktü. Bu hizmetlerin sunumunda destek olan ve birlikte çalıştığım tüm güzel gönüllü arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum.

Fotoğraf 6. Eğitimlerde destek olan güzel gönüllü insanlardan bir görüntü